

Tieslietu ministrija

Projekts Nr.JUST/2010/KPEN/AG/1546 "Atjaunojošā taisnīguma aktuālas problēmas,
risināšanas perspektīvas Eiropas Savienībā"

**Apmācību kurss "Cilvēktirdzniecības atpazīšana,
izmeklēšana, novēršana kā efektīvs ierocis
noziedzīgā fenomena izskaušanai"
Rīga, 2013. gada 26.-27. septembris**

Nacionālais konsultēšanas mehānisms

Rīss Hedens (*Rhys Hadden*)
(Advokāts, Apvienotā Karaliste)

Tiesiskais regulējums

- *Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību* (Cilvēku tirdzniecības novēršanas konvencija) mērķis:
 - novērst un apkarot cilvēku tirdzniecību;
 - pasargāt cilvēku tirdzniecības upuriem, palīdzēt tiem un pasargāt to cilvēktiesības;
 - nodrošināt efektīvu izmeklēšanu un cilvēku tirgotāju apsūdzību;
 - veicināt starptautisku sadarbību, lai sasniegtu šos mērķus un nodrošinātu pret cilvēku tirdzniecību vērstas darbības.

Nacionālā konsultēšanas mehānisma (NKM) definīcija:

"Nacionālais konsultēšanas mehānisms (NKM) ir sadarbības ietvars, ar kura palīdzību iesaistītās puses pilda savus pienākumus pasargāt cilvēku tirdzniecības upuru cilvēktiesības, saskaņojot savus pūliņus stratēģiskā sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību."

14. pants, *Nacionālie konsultēšanas mehānismi. Sadarbība cilvēku tirdzniecības upuru tiesību aizsardzībai. Praktiska rokasgrāmata* (OSCE/ODIHR, 2004)

NKM mērķi

- NKM pamatmērķi ir:
 - nodrošināt, ka tiek pildītas dalībvalstu saistības saskaņā ar Palermo protokolu un Cilvēku tirdzniecības novēršanas konvenciju;
 - palīdzēt uzlabot valsts politiku un procedūras dažādos ar cietušajiem saistītajos aspektos;
 - izstrādāt nacionālos rīcības plānus;
 - izveidot kritērijus, lai izvērtētu, vai mērķi tiek sasniegti.
- Uz cilvēktiesībām balstīta pieeja

Cilvēku tirdzniecība

- Cilvēku tirdzniecības novēršanas konvencijas 4. pants
- Definīcijā iekļauti trīs galvenie elementi:
 1. nodarījums;
 2. veids; un
 3. nodoms
- Pieaugušā piekrišana nav būtiska, ja persona piekritusi ierobežojošos apstākļos
- Bērni: ja konstatēts nodarījums un nodoms, nav prasību konstatēt izmantotās metodes. Bērns nevar izteikt piekrišanu cilvēku tirdzniecības nodarījumam.

Cilvēku tirdzniecības novēršanas konvencija un cietušo aizsardzība

- Cilvēku tirdzniecības novēršanas konvencijas galvenās saistības attiecībā uz cietušo aizsardzību:
 - Identifikācija un apņemšanās cietušo paturēt konkrētajā teritorijā, līdz identifikācijas process pabeigts (10. pants)
 - Palīdzība cietušajiem (12. pants)
 - Vismaz 30 dienu nogaidīšanas un atgūšanās periods divos identifikācijas procesa posmos (13. pants)
 - Uzturēšanās atļaujas konkrētos apstākļos cilvēku tirdzniecības upuriem (14. pants)
 - Juridiskā palīdzība un kompensācija cietušajiem (15. pants)

Sadarbība upuru identificēšanā

- Efektīvam NKM darbam nepieciešama laba sadarbība valsts iestāžu un pilsoniskās sabiedrības starpā
- Plašs cilvēku un iestāžu loks, kas var identificēt cilvēku tirdzniecības upurus, ja veiktas piemērotas apmācības un pastāv konsultēšanas sistēma. To skaitā var būt:
 - tiesībsargājošās iestādes
 - valdības iestādes
 - nevalstiskās iestādes
 - vietējās sociālās aprūpes organizācijas
 - slimnīcu darbinieki un psihosociālās palīdzības speciālisti
 - arodbiedrības
 - darba inspekcijas un citas ar darba attiecībām saistītas iestādes
 - vēstniecību pārstāvji

Upuru identifikācijas process

- NKM kodols identificē iespējamo cilvēku tirdzniecības upuri
- Neuzticēšanās oficiālām iestādēm - problēma
- Kompetentās iestādes loma
 - Cilvēku tirdzniecības novēršanas konvencijas 10. pants
 - Apvienotajā Karalistē ir 2 kompetentās iestādes
 - AK Robežu aģentūra (UKBA)
 - AK Cilvēku tirdzniecības apkarošanas centrs (UKHTC)

Pirmo ziņotāji

- NKM paredz, ka upurus identificēs "pirmie ziņotāji", kas palīdzēs kompetentajai iestādei veikt formālu identifikācijas procesu
- Pieaugušam upuriem jāsniedz piekrišana
- Īpašas organizācijas Apvienotajā Karalistē

Divu posmu process

- 10. pantā noteikts divu posmu process, ar kādu kompetentā iestāde pieņem lēmumus par cilvēku tirdzniecības upuru identifikāciju :
 1. Pieņemama pamatojuma pārbaude
 2. Izšķirošs lēmums - jāpieņem nogaidīšanas periodā

Pirmais posms - pieņemams pamatojums

- Pēc Pirmā ziņotāja sniegtās informācijas Kompetentā iestāde veiks 'pieņemama pamatojuma' pārbaudi, lai izlemtu, vai persona ir cilvēku tirdzniecības upuris
- Ja rezultāts ir pozitīvs, iespējamajam cilvēku tirdzniecības upurim tiek piešķirts minimālais 30 dienu atgūšanās un nogaidīšanas periods (Cilvēku tirdzniecības novēršanas konvencijas 13. pants)
- 'Pieņemama pamatojuma' pierādījuma standarts
 - Standartam jābūt ļoti zēmam, lai iespējamo upuri ātri varētu identificēt un palīdzēt šim cilvēkam
 - *Rantsevs pret Kipru un Krieviju* [2010] Eiropas Cilvēktiesību tiesa 22 [286]:
"zināja vai vajadzēja zināt par apstākļiem, kas radītu pamatotas šaubas, ka identificētajai personai draudēja reāls un tūlītējs tirdzniecības vai izmantošanas risks..."
 - AK pierādījuma standarts = pamatotas aizdomas

Otrais posms – izšķirošs lēmums

- Gala lēmums par to, vai iespējamais upuris jāpieņem par faktisku cilvēku tirdzniecības upuri.
- Lēmums jāpieņem 13. pantā noteiktajā atgūšanās un nogaidīšanas periodā
- Pierādījuma standarts
 - Cilvēku tirdzniecības novēršanas konvencijā nav minēts piemērots pierādījuma standarts
 - Sarežģījumi sasniegt pilnīgu identificēšanas lēmumu
 - AK pierādījuma standarts = varbūtību līdzsvars
 - Patvēruma prasībā jāpieņem cits pierādījuma standarts

NKM Apvienotajā Karalistē

- Darbojas kopš 2009. gada 1. aprīļa. NKM izveidojusi politika, nevis likums
- Nav konsultatīva iestāde, vienīgais mērķis ir identifikācija
- Problēmas izmantot speciālistus vai atbalsta iestādes, kas palīdzētu identifikācijas procesā
- Galvenās iestādes nav pietiekami informētas
 - *OOO un citi pret Metropolitēna policijas vadītāju* [2011] EWHC 1246 (QB)
- Ziņojums, *It Happens Here (Tas notiek šeit)*, Sociālā taisnīguma centrs, 2013. gada marts) iesaka:
 - Verdzības apkarošanas vadītāja iecelšana
 - Divu līmeņu NKM izveide (anonīmi ziņotāji un konkrēti ziņotāji)
 - UKBA kompetentās iestādes statusa atcelšana
 - Apmācību programma Pirmajiem ziņotājiem
 - Policija veido saiknes ar nevalstiskajām organizācijām, ļaujiet pieredzējušiem darbiniekiem doties līdzī policijai

Turpmākā attīstība

- *ES stratēģija cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.-2016. gadā.* Praktiski pasākumi, kas jāievieš nākamo piecu gadu laikā, balstoties uz piecām prioritātēm:
 - Cilvēku tirdzniecības upuru identificēšana, aizsardzība un palīdzība;
 - Cilvēku tirdzniecības novēršanas efektivitātes uzlabošana;
 - Vairāk prasību pret cilvēku tirgotājiem;
 - Uzlabota koordinācija un sadarbība galveno iesaistīto pušu starpā un politikas saskaņošana;
 - Uzlabotas zināšanas par jaunākajām problēmām, kas saistītas ar visiem cilvēku tirdzniecības veidiem, un efektīvi šo problēmu risinājumi.
- ES Starptautiskās konsultēšanas mehānisma izveide?

Avota materiāli

- *Nacionālie konsultēšanas mehānismi, Sadarbība cilvēku tirdzniecības upuru tiesību aizsardzībai. Praktiska rokasgrāmata (OSCE/ODIHR, 2004)*
- *Cilvēku tirdzniecība: Potenciālo un iespējamo upuru identificēšana, policijas darbība sabiedrībā (OSCE, 2011. gada jūnijs)*
- *Eiropas Komisijas tīmekļa vietne: <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/>*
- *ES stratēģija cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.-2016. gadā.*
- *GRETA (Eiropas Padomes Ekspertu darbības grupa pret cilvēku tirdzniecību) ziņojums par Latviju (2013. gada janvārī)*
- *Tas notiek šeit: Apvienotās Karalistes apbruņošana cīņai pret mūsdienu verdzību, Sociālā taisnīguma centrs, 2013. gada marts*